

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De Nieuwe En Naauwkeurige Neederlandse Hovenier,
Onderwyzende hoe hier te Lande, onder dit Climaat een
Thuin, met zyn Parken, Paaden, Glintingen en Heiningen
wel zal aangeleid, en hoe de Boomen aan ...**

Te Leyden, 1735

Neegende Kapittel. Wat eigentlyk sterke en zwaare Takken enz. zyn

[urn:nbn:de:bsz:31-139361](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-139361)

halven afgesneeden werden; want de bovenste reets sterker zynde, zal al het voedzel na zig trekken; en de onderste reeds zwakker weezende, zal kwynen en dikwils dood gaan; doet daar by, dat teere takken, als booven beweezen is, eer bloem-knoppen zullen maaken, als ooit de zwaare en dikke, want al het sap der dikke gedyd tot hout; te wecten, zoze overmatig sterk zyn, en die doen zo de onderste byzonder zwak en teer werden; ook moeten alle booven takken niet afgesneeden werden, want zo zoude men nooit een volmaakte en vrugbaaren Boom krygen, derhalven, zo moet men dikke, zwaare en meenigvuldige booven-takken afnyden of inkorten.

Het kenteeken der goede knoppen, is, dat langs de geheele tak deeze knoppen dik, wel gevoed en heel dicht by malkander zyn; maar der ondeugende, is het onderreinde der knoppen plat, kleinder, ja spitzer, niet doorvoed, en zyn heel wyd van malkander verspreid.

De zwakke goede, dat is, de geene die wel geplaatst zyn, en maar middel-maatig van dikte en lengte vallen, zyn om zo te spreken d'eigentlyke en zekere werktuigen om spoedig schoone en goede Vrugten te maaken; zo ziet men de bloem-knoppen, vroeg in 't voor-jaar zwellen, en de andere klein blyven en naauwlyks dikker werden, voor datze beginnen lof te maaken.

NEEGENDE KAPITTEL.

Wat eigentlyk sterke en zwaare Takken enz. zyn.

Elke reis als hier van sterke takken gewaagd werd, dat zyn de dikke en steevige takken, uit den Stam zelve of een zeer zwaare tak voortspruitende; en de zwakke, zynde de teere en dunne, als welke byna geen hout onder haar schors hebben; zo ook een sterken Boom, is een weeligtierende Boom, die veel schoone zwaare takken uitschiet; en zo een zwakke Boom is een kwynende, dat is, die heel weinig en schier altemaal niet dan kleine en teere lootjes schiet.

Ge-

Gelyk het nu zeker is, dat 'er in alderlei slag van Boomen niet evenveel sap na al de deelen toefchiet, darze door groeyen moeten, om dat alle de takken inderdaad niet van dezelve dikte en lengte vallen, dat is te zeggen dat 'er sommige onder loopen die ongelijk zwaarder zyn, en die bygevolg sterker moogen genoemd werden, als de andere van haar buuren; desgelyks dan zeker zynde dat 'er op die zelve Boomen sommige takken ongelijk dunder zyn, als krygende minder sap en voedzel, en bygevolg zwakker moeten werden als haar na-buuren.

Wy hebben booven reeds aangeroerd, dat 'er schier nooit vrugtknoppen aan zwaare en sterke takken koomen, voor en alcer dat zy zy-takjes maaken, welke dun, en strax, dat is het Jaar daarna, niet alleen Bloemen en Vrugten, maar dikwils grooter en zwaarder, ja meerder zullen voortbrengen, als andere takken; by voorbeeld, een Peereboom die niet anders als zulke takken schiet, zal doorgaans in 't geheel geen Peeren aan dito takken draagen; en in teegendeel gemeenelyk veel Vrugt aan dunne en zwakke takken, dat zelfs zo verre loopt, dat indien eenigen Boom somtyds de eene heele zyde gelykt te kwynen, om dat 'er geen nieuw nog sterk hout is uitgelopen, of anders niet als zeer zwakke takjes, wy dan gemeenelyk zien, dat die kant overvloedig bezet is met Vrugtknoppen, terwyl 'er aan het overige van den Boom, die door de meenigte zyner fraaye en groote takken heel gezond en weelig scheen te weezen, dikwils maar weinig, of in 't geheel geen te voorschyn koomen.

Deeze aanmerking heeft ons twee a drie dingen in het werk doen stellen, daar wy ons ook zeer wel by bevonden hebben; het eerste is, dat als een Vrugt-boom eenige Jaaren lang bykans niet anders doet als zulk slag van takken van ongemeene dikte en lengte te maaken, en dat hy bygevolg weinig Vrugt geeft, zo is in dat geval geen beeter nog spoediger hulpmiddel om zulken Boom aan de gang te brengen van vrugtbaarheid, als Eerst dezelve, naamentlyk laag of heiningboom in 't na-jaar met al zyn hout op te neemen en te verzetten; of ten Tweeden, in 't begin van de Lente al zyn groove en dikke wortelen met een beitel digt aan, ja als in den Stam af te slaan, of rondom met een Spaa dezelve af te steeken, en zo zyn overvloedig sap te beneemen; en in plaats van zulke dikke wortelen,

len,

len, zo zal hy nu niet als fyne hairworteltjes maaken en hem zyn sterk groeyen belet werden; en zo zal dan zulken Boom het Jaar daar na gemeenlyk vol bloem zyn, en vervolgens naaderhand veel Vruchten geeven; dit heeft niet alleen plaats in Appel- en Peereboomen, maar vooral in Abrikoozen en Pruimen, maar geenzints in Kerffen nog Morellen.

Iemand zoude kunnen vraagen, hoe kan men weeten, waar dat die groote en dikke wortelen leggen? 't welk strax blykt, aan de dikke en zwaare takken, want alwaar een zeer dikke tak is, daar onder, 't zy hooge of laage Boomen, zultge die zwaare wortels vinden, die dan zo dicht aan de Stam moeten weggenoomen werden, en dan zal de Boom dunder, fynder en draagbaarder hout dat zelve Jaar maaken: de Oude hebben al weeten te zeggen; *zo de kroon is van den Boom, zo zyn ook de wortels*; dit ziet men in een Peere-boom die recht en hoog opschiet, zyn wortels zyn ook penagtig; een Appel daar-en-teegen spreid zig breed uit, aldus zult gy ook zyn wortels ver uitgespreid vinden.

Of ten Derden, zal men in de Maand van Mey, als hy overmatige zwaare takken begint te maaken, het zy in eenen ouden geplanten Boom, het zy in d'eerste Jaaren na het griffelen, de middelste of kroon-tak (zo van de oude Liefhebbers genaamt) dat uit al te veel saps in dien tak schietende van daan komt, en zo doende de andere te zwak blyven; daarom zo moet men, zo men daar meester van wil zyn, die kroon-tak daar uit neemen, en de sappen in 'er loop verdeelen, op dat in de plaats het alles maar alleen werd aangeleid om eene zwaare tak voort te brengen, af te leiden, en als te dwingen om de andere teere en zwakke takken sterker en vrugtbaarder te maaken, die anderzints ligt koomen te sterven, verdorren of te vergaan, en zo zou dan zulken Boom lange Jaaren na malkanderen wel vol hout, dog onvrugtbaar blyven, of maar weinige Vruchten voortbrengen.

Maar raakende andere zwaare takken, die moet men in de Maand van Mey met de naagel de toppen afknippen, even booven de derde of vierde knop; wel lettende, dat altyd de laatste knop na buiten ziet, anders zullen de nieuwe uitschietzels na binnen groeyen, en zo de kroon van de Boomen mismaaken: ja hier steekt nog meer als een voordeel in, want terwyl dat zwaare takken in haar groey voor

voor twee
te beeter en
of takken,
tyd is de on
in geen twee

Hier zullen
delen der Bo
de verdere Ja
enz. by te v
byzonder K

Om takk
Beitel en h

Dunne
den, dikke
en altemer
Mes of By
kwesten of

In het ko
moet altyd
die toe rond
zullen altyd
ten groeyen
afstaan, en
gen aan u
ten nooit

Zo ee
om dat
groene
in zyn v
begind z
Boom te
dat zo d
geplante
mently
de bed
In g
groen ge

voor twee a drie weeken stuiten, zo groeyen de andere zwakke des te beeter en de bloemen zetten te ligter, ja aan dito afgekneepde tak of takken, koomen dan twee a drie dunne takjes voort, en meesten tyd is de onderste nog een bloem-knop, die anders aan zulken tak in geen twee of drie jaaren zoude groeyen.

Hier zullen wy nu eenige aanmerkingen byvoegen, in 't behandelen der Boomen, zeer nootzaakelyk om geweeten te werden, om de verdere Jaaren der Boomen en haar onderhouding van Snoeyen enz. by te voegen, zonder nogtans van ieder aanmerkingen, een byzonder Kapittel te maaken.

Om takken of wortels wel te snoeyen, diend een Snoeimes, Zaag, Beitel en Houde haamer.

Dunne takken en wortels kan men met het Snoei-mes ligt affnyden, dikker zynde, moet met den Bytel en Haamer geschieden, en altemet best met de Zaag, om door het hard doortrekken, het Mes of Bytel geen andere takken, die behouden moeten werden, te kwetsen of af te snyden.

In het korten en affnyden der top-enden in het na- of voor-jaar, moet altyd de boovenste knop na buiten staande, bewaard en tot die toe rond, en geenzints lankwerpig afgesneeden werden, anders zullen altyd de takken, dien Zoomer zullende uitschieten, na binnen groeyen en zo langwerpig gesneeden zynde, ligt met de wind afflaan, en zo zoud gy nooit goede kroonen nog nette uitspreidingen aan uwe Boomen krygen; maar in teegendeel de wortels moeten nooit rond afgesneeden nog gebeiteld werden.

Zo een Boom weinig of geen lot het eerste Jaar geschooten heeft, om dat hy zeer ziek of bykans dood is ('t welk niet zo zeer aan het groene hout van deszelfs top, als wel aan de Stam of digt by, of in zyn wortels blykt, en alzo ten laatsten het ge-ente of de Stam begind zwart te werden of in te krimpen) het dan best is dat dien Boom ten eersten uitgeroeid werde, ende plaats wat omgespit, op dat zo de Aarde aldaar op nieuw als ververscht werde, en den nieuwen geplanten Boom des te meerder zoude kunnen groeyen, voornaamentlyk zo de wortels des Winters een weinig teegen de felle koude bedekt werde.

In gevalle dan dat deezen Vrucht-boom de geheele Zoomer door groen gebleeven is, en nogtans weinig of geen lot geschooten heeft,

zo werd zo een Boom meenigmaal ras vrugtbaar in het toekoomende, zo hy maar het naastkoomende Jaar fraaye looten komt te schieten, wel lettende, dat by tyds de uitloopzels aan de wortelen, die meenigmaal dan overvloedig veel bevonden werden, en meest altyd de oorzaak van dat zwak gewas zyn, geheel en al werden weggenoomen, maar niet (*let wel Leezer*) de zelve, gelyk meest alle Thuinlieden doen, booven affnydende; want zo zullen in 't korte driemaal meer van dito uitspruitzels voor den dag koomen, en zo moet het boovenste 't voedsel missen, dewyl de onder-dieven, dat alles na haar haalen, maar de Aarde wat weg nemen en geheel uit-trekken.

Om hier van verzeekerd te weezen, en met een dien Boom het Jaar daar aan te doen wassen, zo moet men dien Boom in 't begin van November zyn wortel ontblooten, en zo dan eenig beginsel van goede wortels uit den Stam of wortel zig vertoonen, zo smyt daar op versse en frisse wel-gemeste en wat gezande Aarde, en gy zult uw verwonderen zulken schoonen gewas den aankoomenden Zoomer daar aan te zien: maar zo 'er geheel geen goede of nieuwe wortelen gevonden werden, zo smyt den zelve liever uit, want hy zal altyd blyven krukken en nooit een welgemaakte Boom werden; mits dat men in de naastkoomende Zoomer wat meer als gemeen zorg draage dat ze nu en dan eens begooten werden, of wat flabben uit de Sloot daarom leggen, of een pot half vol Aarde gedaan zynde, daar by zette, en altemet met water die vulle, indien naamentlyk de Zoomer heet en byzonder droog, en zo de grond uitgedroogd of zeer hoog is: en dan zal dien Boom zyn schaade ligt vergoeden en wel ras meer Vrugten voortbrengen, als zyne buuren, hoewelze al een Jaar voor uit waren.

Dit is het geene men aan de onder-stam en by de wortels doen moet, dog omtrent zyn teer of weinig gemaakt hout, moet een Liefhebber ook wat in 't werk stellen, zo derhalven de takken dun en zwak zyn en wat uit den geelen, hoewel altemet met eenige bloem-knoppen verzeld (om dat haar groeyen vroeg, dat is al voor St. Jan gestuit was, anders zoudenze langer doorgeschooten hebben) zo snyd de zelve op een a twee knopjes naa, tot de Stam toe af, en laat 'er niet meer als een aan ieder took of tak blyven.

By

By aldien den nieuw geplanten Boom, het zy voor Heiningen, 't zy voor Latingen aan het top-ent maar eenen dikken tak maakt, zo moet die in zyn top-end noodzakelyk al vroeg, dat is in 't laatst van Mey, gekort of afgeknipt werden, op dat hy niet al te hoog groeye, en dan zal hy veele en verscheidene schoone zy-takken dien Zoomer daar uit voortbrengen, waar uit blykt, dat hy goede en sterke wortels heeft geschooten en nog schiet, ja hy zal byna een geheele kroon maaken, of op ordre aan Heiningen en Latingen genoegzaame zyscheuten, om nog in 't laatst van de Zoomer te kunnen aangebonden werden: dit zy niet alleen gezegd van Peeren, maar ook van Appelen, Perzikken en Abrikoozen, zoze vroeg dikke water-looten koomen te schieten.

Dog men moet in dit aanbinden der zy-takken ook voorzigtig zyn, dat is, men moet juist niet alle de kleine takjes bewaaren, die daar uit zyn voortgekoomen, maar alleen de dikkere, de sterke, de heel dunne en overvloedige, daar uit wegneemen; want die dunne, teere, al waarenze vry lang die zullen dog kwynen, en dood gaan, of den goeden groey en wasdom van de andere eenigzints beletten: wy zeggen de beste zyn de dikke en de kort-leedige, want zo de knopjes verre van malkanderen staan, is 't een zekker kenteeken, dat het meer een water-loot als een vrugtbare zy-tak weezen zal; 't welk niet alleen in Peeren, Appelen, Kersfen, Perzikken, Abrikoozen, maar ook altyd in de Wyngaarden plaats heeft, en door de ondervinding nu zo meenigmaal is bevestigd.

By aldien nu den Boom na wensch' waft, en vier, vyf of meer fraaye sterke takken en zwakke daar onder geschooten heeft, zo zal men de sterke en korte dikke bewaaren, en die beide de kanten van den Stam aan Latingen enz. aanbinden, om zo aanstonds een goede kroon en een ordentelyke Boom te krygen, maar de dunne en zwakke takjes, aan een Stam-boom, die moeten op een of twee knopjes na in 't voor-jaar afgesneeden werden, en de sterke zo die byzonder lang zyn, een weinig inkorten, op dat deezen of geen Boom zyn volmaakte schoonheid in 't korte mag bekoomen, en uit de afgesneedene dunne takjes, of overgebleeve knopjes, haast dikwils het volgende Jaar bloem-knoppen moogen koomen; wel lettende, dat altyd, zo 't mogelyk is, aan beide de zy-

den evenveel takken geleid werden, en de knoppen, aan het uiteinde van de sterke looten na de nog leedige plaatzen zien, want daar heenen schiet altyd een tak uit, en die kan dan gemakkelyk daar aan gebonden werden; dat anders of niet gemakkelyk kan geschieden, of altyd zo gedwongen zynde, aan Heiningen en aan Stam-boomen zeer misstaat, en zo zouden dezelve takken na binnen, en niet na buiten schieten, en de cirkel der Nanus-boomtjes en aan Heiningen straks gebrooken zyn, of naaderhand de regte kroon niet als met meerder moeite kunnen verkreegen werden; ondertusschen altyd wel bewaarende, de dikke en kortleedige, als zynde de beste en op zyn tyd de regte vrugtdraagende takjes, de dunne en teere tot op een a twee knopjes na, als gezegd is, afsnyden; en zo moet een Liefhebber van Jaar tot Jaar voortgaan, tot dat de cirkel van deeze en geene Boom volkoomen voltoerd is.

Dog indien de eene tak merkelyk dikker is, als den anderen, zo moet men altyd den minderen, zo veel moogelyk is, helpen, met den dikkeren wat meer af te snoeyen, en in zyn doorschieten, als booven is getoond, in Mey wat uit te knypen, op dat alzo aan beide de zyden van den Boom even veel en even sterke takken moaangeleid weezen, en zo een fraayen en ordentelyken zwier verkrygen; de vrugt-takjes, (booven aangewezen) altyd wel spaarende, want anders zoude een Liefhebber wel schoone en nette, maar ganfch geen vrugtbaare Boomen krygen, nettigheid met vrugtbaarheid, is het grootste vermaak van een regt Liefhebber.

Dog indien een Boom het eerste Jaar, maar aan eene kant alle de takken komt te schieten, zo moet den Thuin-man, de dikste en sterkste nog groeyende, na de andere kant, langzaam en alle twee a drie daagen een weinig meer buigen, en met een Muskovies matje of droog biesje aanbinden; 't welk dan zo ras wend, dat men de zelve in 't voor-jaar geheel en al kan op zyn regte plaats brengen: veele agten het beeter, dat men die tot op de dikte van een Ryksdaalder aanstonds afsnyd en op nieuw laat uitloopen, maar de ervaarentheid heeft het boovenste verre voor goed gesteld, want dikwils gaan dan de Boomen dood, of willen aan beide de kanten echter niet uitloopen, en zo verliest men meenigmaal al zyn verwag-

wagting e

In h
aan een d
doen, om
maar na d
gen; want
moet noot
hout en kr
om hebber
een zeer g
men; ech
sneede ta

Behalv
dat de d
te spruite
ben, ni
getoond
gebonden
de, moet
te zien; h
en zo die
haft van
zien wez

Altem
Bloem-
kerwyt
buiten
zwaar
als dik
in zyn
takjes
loop g
vieren

Da
Jaar
en be
aange

wagting en zelfs den Boom.

In het affnoeyen der gezeide takken, het zy aan den Stam, of aan een dikke en sterke tak, moet men altemet een schuinze snee doen, om zo te beletten, dat de nieuwe scheut niet regt voor uit, maar na de kant, daar men niet veel hout heeft, ziet heen te krygen; want den tak daar uit zullende wassen, kan niet regt, maar moet nootzaakelyk schuins groeyen, om dat alleen aan die kant hout en knop is, en omzoomende daar heenen geperft werde; daarom hebben nu veele geoordeeld, dat deeze nieuwe uitvinding van een zeer groot en nuttig gebruik is, zo voor jonge als oude Boomen; echter gaat het niet altoos vast, dat uit de zelve schuins afgesneede tak, zulke en na die kant takken zullen uitspruiten.

Behalven het gezeide, moet een Liefhebber voorzigtig zyn, dat de dunne takjes die van Jaar tot Jaar uit de takken koomen uit te spruiten, van de Thuin-luiden, om juist alles zo gelyk te hebben, niet werden weggenoomen, want dus doende als booven getoond is, zouden de Boomen wel net in ordre staan en aangebonden weezen, maar den Boom nu zyn kroon byna hebbende, moet men alles wel waarneemen, om Vrugt van zyn arbeid te zien; best dan is het dat die kleine kortleedige takjes bewaard, en zo die wat dun en lang zyn, wat gekort werde, zo zal den Boom haast van onderen tot booven vol Bloem-knoppen en Vrugten gezien werden.

Altemets gebeurd het dat een tak, die lang gelaaten was om Bloem-knoppen en zo Vrugt daar aan te krygen, en die natuurlykerwyse altyd teeder moefte blyven, evenwel ongemeen in dikte buiten verwagting komt toe te neemen, en wel een of verscheide zwaare takken uit zyn top-end uitschiet, terwyl men een andere als dik zynde, kort afgesnoeid hebbende om hout te maaken, schier in zyn oude staat ziet blyven, en niet anders als zwakke en teere takjes voortbrengt, het sap, om zo te spreken, eenen anderen loop genoomen hebbende, eeveneens byna als het met sommige rivieren gebeurd.

Dan moet men zig schikken na deeze verandering, in het eerste Jaar na deeze omkeer, zo moet die tak alseen hout-tak aangemerkt en behandeld werden, na de manier booven alreede genoegzaam aangetoond; hem dan inkortende, en den andere ter contrarie be-

waarende, op dat alzo dien hout-tak weeder een Vrugt-tak werden mag, 't welk op de gezeide wyze in een of twee Jaaren de ondervinding heeft geleerd.

Maar den weetgierigen Liefhebber moet nergens meer voor vreezen, als dat een Boom naar omlaag bloot en kaal werd, dat de plaats is daar hy best voorzien moet weezen, gelyk wy booven van de Perzikken en Abrikoozen reets hebben aangetoond, waaromze zo ras vervallen en sterven; en daarom dringen wy het met zo veel naadruk aan, dat men nooit of zelden zyne hout-takken heel lang moet laten in het snoeyen, het zy zo hier of daar eene enkelde, om haar een Jaar of twee het sap te laten, na zig neemen of om een leedige plaats te vervullen, ja de zelve na maals weg te neemen, als den Boom zig gezet heeft om Vrugt te maaken.

Deeze manier om zwaare takken lang te snoeyen, is een misflag daar meest alle Thuin-luiden in vervallen, en zulks by gebrek van kennis, of van in agting te neemen, dat men de plaatzen zo wel van booven als beneden moet vervuld houden, maar zy zoeken ras om hoog te klimmen, en ook ras een grooten Boom te hebben, en dus doende, zo moet het onseilbaar gebeuren, dat het benedenste van den Boom, dat rykelykst gestoffeerd moeste zyn, het minst zal weezen, want de zwaarste takken, ja alle die, willen altyd om hoog, daarom moet gee Thuin-man ooit verleegen zyn, dat hy booven geen hout genoeg heeft of krygen zal, maar hy moet altyd zorgvuldig zyn, om maar beneden houts genoeg te houden, anders zo zal het boovenste hout half de meester speelen en het onderste in 't korte sterven en vergaan, en zo moeten dezelve Boomen afgeknot, of ver-ent of uitge-roeid werden.

Men moet derhalven altyd heel zorgvuldig zyn met het zelve te stuiten, en die zwaare takken t'elkens kort genoeg af te snoeyen.

Hier leid nog een andere groote zwaarigheid, daar schier niemant zig voor wagten kan: waarom wy in plaats van zyne snoeying te doen op die zwaare lange tak uit eene andere dikkere gesprooten, men liever de snoeying op die oude doe.

Dog zo zulk een oude tak al te lang mogt weezen, kan men hem tot

tot een f
sprooten
dunne tak
neemt men
dur gants
andere wel
welke dan
len weezen.

Men moe
in fleur en
zynet kru
wil zegge
ken laten
niet is.

Kortom
nen jongen
of snoeying
vonden heb
zien van het
wegens de
lyk voor h
slag van V
de erwaer
stigd, en
gen vind
is, gans
dit alles

Maar
werden,
ontrent
de van d
zels gele
takken
op Qu
der vo
klein is
Het z

tot een stomp knotten dicht aan de plaats daar die dikke was uitgesprooten, en dan zullen uit dien stomp, het volgende Jaar veel dunne takjes weeder uitspruiten; maar indien 'er te veel koomen, neemt men eenige derzelve zeer dicht aan den Stam weg, op dat aldaar gants geen nieuwe uitspruitzels weeder mogten koomen, de andere wel bewarende, voornaamentlyk die kort-leedig zyn, als dewelke dan het volgende Jaar, gemeenlyk vol Bloem-knoppen zullen weezen.

Men moet altyd en geduurig gedagtig zyn, zal men de Boomen in fleur en vrugtbaarheid behouden, dat de zwaarte van de dragt zyner kruin met de kragt van de Stam overeen koomt; dat wil zeggen aan eenen weelderigen Boom meerder en langer takken latende, en wat minder en korter aan eenen die zo tierig niet is.

Kortom, als men volgens deeze beginzelen en opmerkingen eenen jongen Boom heeft onderhanden gehad tot aan zyn vierde Jaar of snoeying toe, zo zal men onfeilbaarlyk by de uitkomst ondervonden hebben, die wy 'er van beloofd hadde; zo wel ten aanzien van het schoon gezigt dat overheerlyk moet voortkoomen, als weegens de treffelyke Vruchten; dit zo zynde moet men waarschynlyk voor het toekomende bekwaam genoeg weezen om alderley slag van Vrucht-boomen, net en ordentelyk te behandelen, dewyl de ervaarentheid en reeden de zelve zo meenigmaal hebben bevestigd; en wy derven daarom zeggen, dat niemand zig zal bedrogen vinden, indien hy het nu gezeide geliefd op te volgen; daar is, *gunstige Leezer*, al meenig Boomtje in de asse gebrouwen, eer dit alles zo net is ondervonden.

Maar hier moeten nog eenige aanmerkingen niet voorby gegaan werden, als zynde van te groote aangeleegentheid; en wel eerst omtrent de Peere-boomen; daar zynder, die jaarlyks met het einde van de Zoomer te byster geel werden en dat zonder fraaye spruitzels geschooten te hebben, ook eenige waar van de top-enden der takken ook alle Jaaren versterven: en dat zyn doorgaans Boomen op Quee of Doorn geocculeert of ge-ent, daar, en waar van eenige der voornaamste wortels dood en verrot zyn; Boomen die niet als klein in 'er omtrek schieren.

Het zelfde valt 'er ook meenigmaal te zeggen van de Perzik-boomen

men

men die in haar eerste Jaaren aan het meerendeel van haar Knoppen of Stammen met gom beladen te voorschyn koomen, die werden zo zwak en teer groeyende, geweldig van Luizen en ook van Mieren geplaagd; zulke Perzik-boomen hebben zeekerlyk eenige rotte wortelen, welke in 't na-jaar dienen afgesneeden, en met nieuwe Aarde, ook wel met vers Zand gemengd, dan bedekt te werden, en de nesten der Mieren, daar gemeenlyk by weezende, gestoord te werden, anders zullen de zelve byna nooit aan haar oude jeugd en groeyen weder geraaken; en als dan zal men in 't toekomende zo geen Luizen, en dienvolgende geen of maar zeer weinige Mieren, als haar aas, daar aan vinden.

Eenige Liefhebbers, inzonderheid nu tot Jaaren gekoomen zynde, en die nogtans gaarne ras van haar arbeid Vruchten willen zien, die planten de laage Boomtjes byna met al haar hout, en ondervinden datze het Jaar daar aan volkome en rype Vruchten krygen, inzonderheid in Boomen die anders luy en traag Vrucht voortbrengen, zoze maar het eerste Jaar wel wortel, en dienvolgende goed hout aan haar top-enden, en in 't midden veel Bloem-knoppen hebben geschooten, maar die moeten om dit te erlangen in een nieuwe frisse grond geplant werden; 't geen de ervarentheid zo meenigmaal nu heeft bevestigd, dat niemand daar aan meer twyffelen kan; ja wy zullen meer zeggen, dat zulke Boomen meest altyd vruchtbaar blyven, en byna nooit water-looten zullen maaken.

Wy weten wel, dat dit veele Liefhebbers geheel mishagd, want meenen zy, dat konnen nooit schoone en wel uitgestrekte Boomen aan Heiningen nog Lattingen maaken, of ten minsten niet dan weinige en kleine Vruchten voortbrengen; maar het contrarie is in deeze laage Landen waar, als men maar Boomen uitkieft om te planten, die aan alle kanten goede en ordentelyke takken hebben uitgeschooten, daar uit zynde gesneeden alle overvloedige en malkander drukkende of over malkander loopende takken, en zo de ordentelyke figuur van den Boom behoud.

Maar dat heeft zo wel geen plaats in hooge Stam-boomen, Appelen of Peeren, hoewel men nogtans ook ondervindt, dat een Stamboom, (dog niet al te groot nog te oud) met takken met al, een weinige maar uitgedund, en van desselfs dwers of door malkanderen heen loopende takken zynde ontlast, meenigmaal wel begint te draa-

draagen
het Jaar
voort te br
Veel
boomen na
takken uit
Jaar, als wa
en dan voor
Van on
en herdaan
of Latting
het volge
In on
Griffelen
ben gell
maaken,
of om dat
len uit wa
dat men de
oordeel v
hebben.
Maar o
Eerit in
Eme op
als die te
ging de
na buit
Enten
een fra
vlugt n
Inseyin
mooye
pen la
moet
ten,
gaan
Te

draagen, die van te vooren geheel als onvrugtbaar scheen, en zo het Jaar na de verplanting veel beeter en meerder Vruchten begint voort te brengen.

Veel oude en heedendaagze Liefhebbers laaten de hooge Stam-boomen na haar welgevallen groeyen en opwassen, zonder eenige takken uit het midden weg te neemen, als op het derde of vierde Jaar, als wanneerze dan de zelve tot een ordentelyke kroon Snoeyen, en dan voorts laaten opwassen.

Van onze eerste behandeling in het Enten door insplyten, gedaan en herdaan op oude Boomen die geplant staan, 't zy aan Heiningen of Lattingen, of laage en hooge Stam-boomen, daar van valt nog het volgende te zeggen.

In onze Thuinen is niets gemeender als het weder-Enten of Griffelen by insplyting op oude Boomen die eenige Jaaren nu hebben gestaan, het zy om zig wat ondeugende Vruchten kwyt te maaken, die niet zo smaakelyk zyn en die men daarom moede is, of om datze niet draagbaar zyn; het zy ook om voordeel te haalen uit wat nieuws, dat ons aanmerkelyk is voorgekoomen; zo dat men derhalven altemets eenige soorten niet ontziet, of dat men oordeeld van die soort van Boomen genoeg of liever te veel te hebben.

Maar over die manier van Enten valt al vry wat te zeggen; voor Eerst indien den Boom zo dun en klein is dat 'er niet meer als een Ente op staan kan; gelyk men 'er in 't gemeen geen Ent op zet, als die ten minste twee of drie knoppen heeft, om of de eene dood ging de andere het konde voltrekken, zo moet altyd de eerste knop na buiten staan, en zo kan het ligt geschieden dat elke knop deezer Enten een schoone tak schiet, die bequaam is om het beginsel van een fraayen Boom te geeven, en in dat geval moet men zyne toevlugt neemen tot het geene wy hier booven wegens de eerste snoeying van een Boom gezeid hebben, die in het eerste Jaar drie mooye uitspruitzels gemaakt had; men zouze ook twee of drie knoppen langer konnen laaten, indien, (gelyk zulks waarschylyk moet gebeuren) het hout heele weelderige takken heeft gescho-ten, en vooral indien den Boom scheen te neigen om zig te gaan sluiten.

Ten Tweeden, als den Boom die men zal griffelen groot en dik

X

Bc-

genoeg is, dat is meer als twee duim in zyn omkring, zo zetten sommige Liefhebbers, daar twee Enten op, en dikwils zo wassen ook wel beide die Enten met twee of drie fraaye takjes, maar dan moet men wonderlyk op zyn hoede weezen, om de verwarring te myden, daar men hier meede gedreigd werd, door de nabylieid van de Erten, en derhalven moet men by tyds te werk gaan om opening te maaken, op dat alzo te takken niet verward door malkanderen heen groeyen.

En met nog meerder, ja kragtiger reeden, indien den Boom verscheide zwaare en dikke takken heeft, die altemaal vry digt by malkander staan, en alle bekwaam zyn om in haar top eenige Enten te krygen, zo op die allegaar Ge-ent werd.

In zulke gevallen moeten nieuwelingen en onkundige haare handen t'huis houden, hier is al de voorzigtigheid van een ervaren Hovenier ten hoogsten van nooden, om een goed gebruik deezer tierigheid en weelderigheid der takken te maaken, om door een wyze bestiering in weinig tyds een Boom te krygen van deftigen stal, kroon en ongemeene vrugtbaarheid; niets is 'er gemeender als zodaanige Entingen kwaalyk behandeld te vinden, en bygevolg is een Liefhebber ongelukkig, dat zulken Boom voor de eerste maal onder handen van een onkundige Thuin-man valt.

In het tweede, derde en vierde Jaar, en zelfs nog langer, indien 't zo voorvald, moet men op den voet te werk gaan dieve voorgedraagen hebben, tot dat den Boom ons begind Vrugt te geeven, en als dan staat men niet alleenig toe, om ses of zeeven duim van elken tak af te snoeyen, maar ook zal men van Jaar tot Jaar hier en daar eenige der voorgaande oude takken daar uit wegsnyden, om dien Boom om laag altoos wel voorzien van hout en takken te houden, anders zal den zelve om laag en van binnen haast ontbloot van genoegzaam vrugt-hout weezen.

Waarom eenige Liefhebbers liever een, als twee Enten op een Stam of Takenten, want niet alleen zyn deeze ongemakken zo ligt dan niet te wagten; maar voornaamelyk, om dat een Ent op een wat schuins afgesneeden of afgebytelde tak of Stam ge-ent, altyd rasser omzoomd en met de Ent ligter vereenigd, en nooit zo ligt inwaaterd, ja doet hier by, dat als men de spleet maakt, om maar een Ent daar in te zetten, nooit den heelen Stam nog tak zo verre be-

bchoef

Den

ren geit

Boomen

Appelen,

waarom z

dig hebbe

lette van

jingen m

men en z

Liefhebb

alleen v

met een

aan gele

te beete

ten voor

Deeze

der Perzi

der bloer

dienstig

ziet dat

sommige

zyn gew

Wa

waar v

datze

weete

het fr

ze ve

ter-jo

werde

Ee

merk

de V

gete

tal

keu

behoefd op te splyten en zo de andere zyde geslooten houd.

Den overvloed van takken, is men gemeenlyk in nu eenige jaaren gestaan hebbende en op nieuw ver-ente of op nieuwe afgekorte Boomen onderworpen, die het gezeide ongemak veroorzaaken, zo Appelen, Peeren, als inzonderheid Perzikken en Abrikoozen; waarom zy onzes oordeels ten hoogsten een tweede snoeying noodig hebben, somtyds wel een derde, behalven de eerste die in het leste van den Winter of voor-jaar werd gedaan; deeze laatste snoeyingen moeten om half Mey geschieden, naamelyk als de bloemen en zo de Vrugten beginnen te zetten, en wy kunnen de Liefhebbers verzeekeren dat als dan de tweede snoeying niet alleen voordeelig, maar ook heel noodzaakelyk is; men moet met een ook sommige knoppen afbreeken, daar niet minder aan geleegeleid als aan deeze manieren van snoeyen, op datze te beeter hout moogen maaken, ja grooter en smaakelyker Vrugten voortbrengen.

Deeze leste werkingen, naamelyk de tweede en derde snoeying der Perzikken en Abrikoozen, en het afbreeken van den overvloed der bloemen en knoppen van alderhande Boomen, zyn zo wel dienstlig om eenige takken sterker te doen werden, die men voorziet dat men in het toekomende van doen zal hebben, als om 'er sommige heelendal van uit weg te neemen die onnut of overlastig zyn geworden.

Waarde Leezer, hier volgen eenige algemeene Aanmerkingen waar van wel reets eenige hier en daar zyn aangeteekend, maar om datze van veel belang zyn, derhalven ten hoogsten noodig om geweeten te werden, en dat over zekere byzondere gevallen die het snoeyen van alderhande Boomen raaken, want zo iemand deeze verzuimd, zo zullen de Boomen haast vervallen of vol water-looten, of alhoewel reets vrugtbaar, t'eenemaal onvrugtbaar werden.

Eenige naauwkeurige Liefhebbers hebben deeze byzondere aanmerkingen zeer wyd uitgebreid en wel tot tagtig of neegentig; de Hr. Quinteny heeftze tot neegen-en-zestig of zeeventig toe opgeteld, maar wy zullen 'er weinige ten aanzien van dat groote getal en alleenlyk de principaalste en zo kort als moogelyk is aantekenen, op dat het den weetgierigen Liefhebber niet en verveele,

die dingen te leezen, die van minder belang zyn.

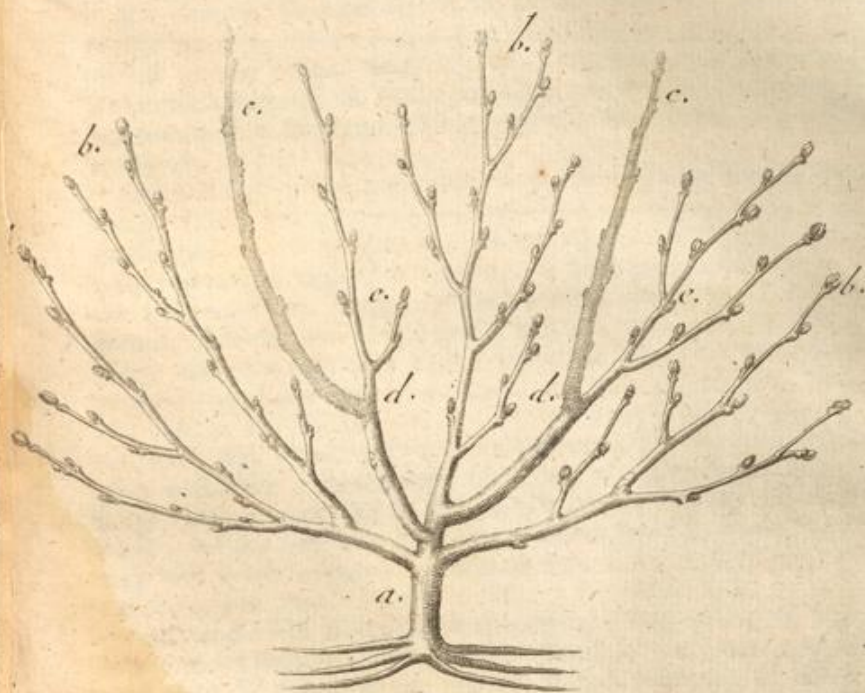
Indien 'er uit eenige plaats van een Stam of Tak naamentlyk van het ge-ente of geoculeerde, reets al een goede en nu of haast draagbaare zy tak, (welke voor een goede en draagbaare tak by de Liefhebbers gehouden werd) geleid en gedwongen teegen Lattingen, Heiningen of Muuren, eenige water-looten koomen te schieten, daar geenerley dienst in steekt, als booven is getoond, zo snyd men die op de dikte van een Ryksdaalder toe glad daar uit, of in de schuinte weg, anders zal dit water-lot het goede hout komen te bederven, of ten minste zal de verdere tak tot het top-ent toe, dunder blyven en zo ten laastten sterven; om dit zonnelaar te zien, zo gelieve een Liefhebber maar een tak van een Abrikoos of Perzik te beziën, daar een zwaare tak of water-lot komt uit te schieten, in 't midden van een andere goede en vrugtbare tak, alhoewel met Vrugten nu belaaën of niet dien tak tot de water-lot toe zal dik en sterk zyn, na het uit-einde, zal men de verdere tak eens ja tweemaal zo dun, en niet als met kleine en teere takjes voorzien vinden, en dikwils dat zelve na jaar nog, of ten langsten in 't volgende voor-jaar dood zyn; ja wy derven zeggen, dat de ervaartheid het altyd zo bevestigt heeft, waarom men ook in het voor-jaar, zulken uitsteekende dikken knop, of in 't begin des Zoomers de beginzels en aangroey zulker looten gewaar werdende, dezelve aanstonds moet wegneemen.

Van gelyken moet men wegneemen alle dikke takken en knobbelagtige steelen, daar de Peeren enz. aan gestaan hebben, dewyl zodanige takken daar uit voortgekoomen, zelden bekwaam zyn om Vrugten daar na voort te brengen, en derhalven zullen de Liefhebbers ook die des Zoomers aftrekken.

Zo doen veele ook met de takken die voortkoomen uit de zyde van een Doorn als een spoor, welke gemeen zyn in d' Ambretten, Virgilleuse, Bergemotten, enz. welke sporen men maar effen haar steekelige scherpte affnyd, en dan maakenze zo veel te eerder kleine zy-takjes, ja bloemknoppen.

De snoeying van zwakke en lange takken werd wel des Zoomers gedaan, met de top-enden af te breeken, beeter als met het snoei- mes te snyden, eensdeels om dat het veel rasser gedaan kan werden;

WKEURGE
zyn.
of Tak tusschen
en gaeke en ne of
en dragbare tak
en wongen tegel
water-koeten koo
als booven is gem
selder toe gaeke
het goet
sere tak toe in
terten; om is
maar een tak me
ware tak of wat
ander gaeke en
de of met die tak
het af-eind, zal
en, en met als
dikwijls de zelve
voor-jar dood zyn; j
en altyd zo bevestig
maken uitteekna
beginzels en sargen
alstonds moet sy
dikke takken en
gestaan hebben, die
telken bekvan
en derhalven alle
voorkomen al de zyl
en zyn in d'insten,
booren om met effen
alstende so red te erke
en werd wel de zonne
beter als met het
raffer godan in
;

den; en om dat het sap eerder opdroogd, ja zo de ervaarendheid ook geleerd heeft, het zelve eerder en meerder vrugtknoppen voor den dag doet koomen; daar het met het Mes glad afgeineeden, eerder en meerder takken koomen uit te schieten; dog hier van zal in het 14. Capittel nog meer gesproken werden.

Een ervaren Hovenier en die net op zyn werk is, moet nooit eenige dorre en doode top-enden in de Boomen gedoogen, maar die tot in het leevend hout afsnyden, behalven in de Abrikoozen en Perzik-boomen, als welke het Gommen wat onderworpen zyn, waarom best in het dorre zelfs, en niet in het leevend hout die af te snyden.

Dikwils ziet men dat een oude en nu kwarrelende Boom, die in eenige Jaaren niet als kleine en zwakke takjes heeft voortgebracht, na het mesten en eenigzints vernieuwing van Aarde, nieuwe en goede zytakken begint te maaken, 't welk een zeker bewys is, dat hy nieuwe en beeter wortelen heeft geschooten, dan snyd men de oude en zwakke takjes allengskens, maar niet op eene reis weg, anders zoude men in het korte een Boom vol water-looten en geen vrugtbaare takken krygen; het gezeide ziet men voornamentlyk in Perzik-boomen die wat aan de oude kant beginnen te werden, dog diend ook wel waargenoomen te werden, dat het geen volkooime water-looten zyn, nog ook geen heele dunne en lange takjes, want dat is gemeenlyk een teeken van dat dezelve haast, dat is, het Jaar daar aan te zullen sterven, ja meenigmaal nog dat zelve na-jaar; maar reedelyke dikke en kort geknopte, het zy ze wat langer of korter zyn, 't zyn echter altyd vrugtbaare takken die wel moeten bewaard werden; dog indien 'er water-looten onder loopen, moet men die hoe eerder hoe beeter weg neemen want die zouden al het voedzel na haar trekken; of liever is het sap daarna toe geperst, en daarom groeyen zy ook zo veel sterker als de andere, want die missen dan haar genoegzaam sap, en blyven derhalven in haar doorschieten steeken, of blyven teer en dun, of sterven, zo haast de Winter aankomt, dezelve water-looten, behalven het booven gezeide, zyn eigentlyk die teegen de gewoone ordre der natuure uit de Stam of tak voortkoomen.

De ordre die de natuur gemeenelyk hier in houd om takken voort te brengen, is, dat de tak die uitspruit, nooit zo dik moet we-

X 3

zen

zen, als die daar hy uitgesprooten is; dog indien deeze order werd omgekeerd, en de takken die uitloopen dikker zyn als de geene waar uit zy zyn gesprooten, dat zyn eigentlyk water-looten; wel verstaande zulke die schaadelyk aan de figuur van den Boom en des zelfs Vrugten kunnen weezen.

Men moet ook nooit een Boom beginnen te snoeyen zonder alvoorrens de uitwerking van de voorgaande snoeying regt onderzocht te hebben, de gebreeken, indien zy 'er zyn, daar van verbeteren, en 'er naauwkeurig de fraayigheid, zo ze daar in is, bewaaren.

In het stuk van Heiningen daar het geen gebruik is de takken te binden, gelyk men doet aan Lattingen, diend men altyd overleg te maaken, hoe veel bloemknoppen dat men aan een zwakke vrugt-tak moet laten blyven, en of die wel magtig is zo veel bloemen te voeden, en zo zyn Vrugten voort te brengen, ja dit is onzes oordeels meenigmaal de oorzaak, waarom kleine en zwakke Boomen, of die al te veel bloemen hebben, haar Vrugten eer die ryp zyn laten vallen; of meenigmaal met haar half gewasse Vrugten dood gaan; en ziet men dat ook niet in veel Kersten? gelyk aan de oude Kers Royaal of Praagse Muskadel-Kers, dat al haar meenig vuldige bloem verdord, en geen Vrugten voortbrengen anders, zo van der zelve overvloed maar twee derde van de bloemknoppen, eerze bloeyen in het voor-jaar afgetrokken werden, en geeven zy dan niet overvloedig Vrugten? wat is de reeden dat een Franse Keizerin, zo weinig draagd? als om datze met te veel bloemknoppen is voorzien, maar ook daar van meer als de helft afgeplukt zynde, draagd driemaal zo wel; of indien de bloemen wel zetten en een meenigte van Vrugten voortbrengen, hoe klein hoe smaakeloos zyn niet de zelve? daarze anders grooter en smaakelyker bevonden werden; wie weet ook niet, hoe smaakeloos en klein een Perzik en Abrikos is, zo te veel Vrugten aan de zelve gelaaten werden, en daarom moet een regt Liefhebber het gezeide wel waarneemen.

Veel Liefhebbers als haar Boomen wat oud werden, en zo geen jeugdige takken meer uitschieten, slaan hier en daar een oude tak uit, op hoop van nieuwe en beeter daar uit te zullen verkrygen, 't welk ook meenigmaal wel succedeerd, behalven in heel oude

oude Perzikken, Abrikoozen en Pruimen, dewyl dezelve zo harde en overal zo geschrompelde bast hebben, en het sap daar zo niet kan doordringen, om nieuwe looten te maaken; of indien het al gebeurd, zo gaat gemeenlyk dan dien Boom met zyn nieuw gemaakte takken, dat, of het volgende Jaar dood; best daarom is het de dunne wat uitgesneden, op dat dan de resteerende wat sterker moogen wassen.

De Takken, onzes oordeels, van Boomen nu eenige Jaaren oud zynde en afgeknot, koomen voort op de plaatzen daar van te voren kleine takjes, blaaderen of knopjes gestaan hebben, dog door de sterkere overwonnen, afgestooten of afgesneden, waarom altyd daar een quasje in het hout gevonden werd, als nu een dikke en oude tak werd weggenoomen, zo moet het sap, dat nu zo niet na boven; maar op de zyden overal geperst werd, tot dat die doorstraald tot in die oude buisjes, zo werden die op nieuw als geopend, en dan groeide daar weder een tak uit, dunder of dikker, na de opening en meerderheid van het aangeperste sap; maar de schors te oud en te hart zynde, kan daar door geen sap voort gedrongen werden, en daarom zullen aldaar geen takken groeyen.

Gelyk wy nu getoond hebben, dat men aan zwakke takken, niet veel knoppen moet laten, zo moeten ook aan zwakke Boomtjes in 't generaal altyd weinig Vruchten gelaaten werden, of zullen anders altyd zwakke en teere Boomtjes blyven, want haar zwak en teer Gewas, bewyft genoegzaam haar zwakke, weinige en teere wortelen dieze hebben, dienvolgende ook weinig sap; en daarom verciffchen gemelde wat sterker en verser, dog geenzints zeer scherppe Aarde, om haar wortels.

In alderhande Vrugt-boomen die wel tieren, schieten somtyds uit eene enkele knop twee, drie en viertakken, de alderbekwaamste twee moet men behouden; en die van malkander zyn afgezonderd, die na een leedige plaats schieten; men neemt 'er somtyds eene uit het midden van de drie weg, en dus krygen de overige des te beeter voedsel; 't welk niet alleen in de snoey-tyd, maar voor al als men in het afbreken der knoppen doende is, in de maanden Mey en Juny.

Aan Lattingen kunnen de takken gemakkelyk na de eene of de

an-

andere zyde toe geboogen werden, terwyl dezelve nog jong, of nog niet geheel uitgeschooten zyn.

Booven is reeds getoond, hoewel het eenigzints onaangenaam voorkomt in Schutting- of Latting Boomen, dat de takken kruiseling loopen, nogtans is 't meenigmaal zeer dienstig dezelve te bewaaren om eene der zyden te bekleeden, die buiten dat zoude leedig weezen, vooral zo het vrugt-takken zyn.

Zo de takken zwak en laag blyven, die men nogtans van nooden heeft, om een opening van den Boom te vullen, zo moet men die versterken, met de sterkere, booven die zwakke staande, af te snyden, op dat alzo die zwakke ondertak al het voedzel alleen van dien geheelen tak mag hebben, want de boovenste te hoog zynde voor ons oogmerk, zal anders hoe langer hoe hooger werden, en de onderste zwak blyven of vergaan.

De Perzik-boomen die weelderig doorwassen, moeten voor de eerstemaal niet gesnoeyd werden, voor datze op haar bloeyen staan, want anders Gommense wat ligt om haar overvloedig sap; best is het alsze nu aan het groeyen en uitloopen zyn, om dat straks in 't voorjaar de bloemen, blaaderen enz. weder groeyen, en zo blyft het sap nergens zitten, nog uit te bersten tot een Gom, opeen of meer plaats, waar doorze anders ligt sterven.

Men ondervind daagelyks dat de Vrugt-knoppen, die aan de top-enden der takken koomen, in het gemeen grooter en beeter gevoed zyn als de andere, om dat het sap altoos overvloediger na de booven-enden toeschiet; daarom is het vooral goed voor zwakke Boomen, dezelve by tyds te snoeyen, om niet onnuttelyk het sap na de top-enden toe te laten loopen; zulks leerd ons ook (als booven getoond is) dat des Winters de takken en knoppen dikker werden, en de bandjes om de takken in de voor-winter geleid, in February al, ja voeger vry beginnen om de zelve te klemmen.

Veele Liefhebbers, en niet buiten reeden, zullen een Latting-boom nooit beginnen te snoeyen eer hy volkoomen is los gemaakt, eensdeels om dat men gemakkelyker en en rasser snoeid, en anderdeels om dat men de takken naar het snoeyen, in beeter order kan schikken, vooral zo in 't begin dezelve kwaalyk geplaatst, of de andere wat sterker gewassen zyn.

Ja men moet dikwils eenige takken los maaken, om dat 'er altemet

met et
de Per
al sterf
datze beg
de zelve
gen hebbe
te zeeke
wat late

De me
teeken va
dat is ee
het raad
lasten,
breeken

Want
oud is,
schynd h
te snoey
eeven vr
zo hande

Om v
heid of
den, al
daar de
maakt

gelyk
het z
echte
zynde

De
verzu
takke
kier
oora
ken
een

A

met een tak dood gaat, zelfs in de Maand van Mey, gelyk in de Perzikken dikwils geschied, dat een heele tak met bloem en al sterfd; waarom ook eenige Liefhebbers, haar Perzikken, niet voor datze beginnen te bloeyen, aanbinden, en dat niet alleen, om de zelve net en wel aan haar Schutting des Zoomers dan te moogen hebben, maar ook, op datze wat later bloeyende, zo veel te zeekerder Vrugten zouden hebben; maar dan rypenze ook wat later.

De meenigte van takken in het eerste Jaar is juist altyd geen teeken van kragt en friffigheid, want indienze altemaal zwak zyn, dat is een teeken van zwakheid in de wortelen, en daarom is het raadzaam den Boom by tyds van eenige der zelve te ontlaffen, die aan den Stam of Takken, daarze uitspruiten, aftebreeken of af te snyden

Wanneer een Boom, het zy aan Heining of Latting, groot en oud is, dan maakt hy schier geen zwaare takken meer, en dus schynd het dat 'er geen mislag meer begaan kan werden met hem te snoeyen, als hy maar reedelykerwyze is aangeleid; of zo maar even vrugtbaar en zo goede Vrugten als te vooren geeft, anders zo handeld men hem, als nu van de Boomen gezeid is.

Om van takken wel te oordeelen, aangaande haar zwaarlykvigheid of zwakheid, zo moet men 'er geene voor dik en sterk houden, als in vergelyking van de geene die op den zelve Boom daar dicht by staan, want de naabyheid van een heele zwaare, maakt dat deeze die het minder is, voor zwak moet doorgaan, gelyk als de naabyheid van veele zwakke, maakt dat deeze, die het zo zeer niet en is, voor een zwaare moet aangezien werden; echter is hy geen water-loot, dat afgesneeden moet werden, als zynde een goede en vrugtbare tak.

Deeze aanmerking is van groote aangeleegentheid om niet te verzuimen somtyds eene ongemeene lengte te geeven aan eenige takken, die anders zwaar genoeg zyn, en die men evenwel hier voor zwakke en dunne moet reekenen, deeze lankheid veroorzaakt zynde uit aanmerking van andere daar na by staande takken, want anders zoude men daar meede dienen te doen als met een water-loot.

Als de zwakke takken aan haar top-enden heel dun vallen, dat

Y

is

is een wis teeken van overmaatige zwakheid; derhalven moet men ze inkorten, tot in het dikker en geslooten hout.

Hoe verder dat een zwakke tak van het hartje des Booms afstaat, hoe kwalyker hy ook gevoed is; in teegendeel hoe verder een zwaare van het midden afstaat, hoeze meer voedzel krygd, en daarom moet menze wegneemen om de kragt van de Boomen en dunder en teerder takken te behouden.

In sommige Boomen zo oude, als nieuwelings geplante, en booven al in Peere-boomen, koomen somtyds eenige takken zydelings van middelbaare dikte uitschieten, derhalven moet men zorg draagen zo die onvoeglyk geplaatst zyn, dezelve weg te snyden.

Wanneer een Boom, het zy aan Heining, het zy inzonderheid aan Lattig, vooral de Perzikken en Pruimen, niet langer nieuwe en jeugdige takken schiet, zo moet men hem voor een Boom reekenen die haast zal gaan sterven, en derhalven een andere voor het toekomende Jaar gereed maaken (ten waare hy, met in het na-jaar zyn takken te verminderen) in 't voor-jaar weder jeugdiger takken kwaame te maaken.

Men moet nooit eenigen zwaaren tak alleen om een goede figuur van een Boom te krygen, houden, daar men geen hout van nooden heeft, want hy zal in 't korte de meester speelen, en daarom is het best, dat die by tyds weggenoomen werden.

Maar by aldien op een kragtig wassenden Boom men twee sterke takken aan het top-end vind, bediend men zig best van de eerste of laagste, hem half afnydende, en dat voor een jaar, of twee, met inzicht om hem heel enal weg te neemen, zo ras als den Boom zal beginnen Vrugt te draagen, of genoegzaame zy takken, dat is, vrugtbaare takke zal gemaakt hebben.

Men moet wel onderscheid maaken tusschen de water-looten uit een dikken Tak of Stam gesprooten en tusschen de zwaare takken uit nieuw gesteecken griffels, op een oude afgeknotte Boom gewassen, die gemeenlyk zeer sterk groeyen, om datze alle het voedzel van zulken sterk gewortelden Boom alleen ontfangen; welke zwaare takken van zulk een griffel gewassen, men niet moet wegneemen, maar alsze omtrent een hand breed lang in de voor-zoomer geschooten zyn, kan men die met de naegel afknypen, en

zo zullenze dien Zoomer veel en overvloedige schoone zy-takken geeven, die dan binnen een jaar of twee bloem-knoppen maaken.

En indien uit dien half afgekorte dikken tak geen vrugtbaare zy-takken het eerste Jaar voortkoomen, moet men den zelve, zelfs in 't laaft van de Zoomer wegfnyden, op dat de andere te meer kracht moogen krygen, en haar bloem-knoppen des te sterker moogen werden.

Indien een ouden Boom, die nog krachtig genoeg is, maar welke heel in wan-orden geraakt is met water looten te schieten door 't kwaalyk snoeyen, om dat jaarlyks geen tak of twee daar van weggenoomen is geweest, dan is het raadzaamst hem geheel te korten het Jaar daar aan, de middelmaatige takken, de zwaarste en dikste in 't begin van Juny met de naagel afgeknipt, en als dan veel zy-takken daar uit voortgeschooten zyn, die aan de Lattingen in ordre te binden, of wel en ordentelyk tot een Heiningboom uit te dunnen, en zo krygt men in 't korte weeder een schoonen Boom; maar indien hy van een slegte soort is, zo knot men de zelve af, en griffeld hem op zyn Takken of Stam een Vrugt van beeter soort, of die iemand meer behaagd, en zo krygt men dan in twee a drie Jaaren een schoonen en volkoomen Boom; dog indien alle of de genoegzanme Enten niet wassen, dan occuleerd men op de nieuw uitgeschoote takken de zelve Vrugt, en zo heeft men den Zoomer daar aan een nette en welgeconditioneerde kroon: maar hier moet een Liefhebber wel onthouden, dat hy alle de uitloopzels, van dien Boom, niet straks weg neemt, want dan zoude ligt den geheelen Boom sterven, of geen Looten uitschieten, om daar op te kunnen occuleeren.

Altemets zyn 'er Boomen zo weelderig in 't groeyen, datze niet kunnen getemt werden, men moetze dan, het zy in de hoogte, maar het best is op de zyden, de ruime loop geeven, (of anders zal men niet anders als water-looten krygen) tot datze zig beginnen te schikken tot Vrugt te draagen; zodanig zyn gemeenelyk de Virgilleuse, Quisse Madame, St. Lezyn, Robine, Rozelet, enz. dog men kan ook ook in 't begin van November of in 't voor-jaar wel eenige van zyn zwaarste wortelen met een beitel afflaan, en zo zyn sterk groeyen beletten, om niet dan Vrugt-takken in 't toekomende Jaar voort te brengen; wy zeggen,

zyn zwaarste wortelen, want die zyn oorzaak van haar sterk wasfen, welke dan afgeslaagen of afgestookten zynde, niet dan dunne hair-wortelen maaken, en zo dan ook niet als dunder en kleinder takken zullen voortbrengen.

Maar iemand zoude konnen vraagen, hoe kan men weten, waar zulke zwaare en dikke wortelen leggen, de ervarentheid en zelfs de oudheid heeft al geleerd, dat daar de dikste tak of takken zyn, daar is, of leggen de dikste zwaarste wortelen; men behoefde dan niet lang te zoeken, want de Aarde onder zo een dikke tak ontbloot zynde, zo vertoonen zig aanstonds de zelve, die men dan afsteeken of afslaan moet.

Maar een Boom die wel groeid en tierd zoude niet te veel takken byna konnen hebben, (zo het maar geen water-looten zyn, waar van de kenteekenen booven reets zyn aangewezen) mits dat ze ook wel gesteld zyn, en geenderley verwarring maaken.

De waater-looten van Perzik- en Abrikoos-boomen, en andere Steen-vrugten zyn doorgaans zo gebrekkelyk niet in haar knoppen, als de geene die op de Korl-vrugten, als Appelen, Peeren, enz. uitloopen, maar zy sterven ook ligter, door de gom, welke ziekte haar eigen is, wat het snoeyen der zelve belangd, die behandeld men als de water-looten van Peere-boomen, maar (let wel Leezer) is 'er een of twee beneden aan den Boom, zo zynze nut en dienstig om dien Boom als te doen herleeven, inzonderheid zo men in 't voorjaar met de naigel haar top afknypt, want dan zullenze veel goede zy-takken maaken, bekwaam om de holligheeden of leedige plaatzen te vullen, om zo weeder een vollen schoonen Boom in korte te maaken.

In alderlei geslagt van Boomen is 'er altyd een tak of twee die de meester spelen, maar het mag geen kwaad alsze wel verdeeld zyn.

Een hout-tak, (dat is, een tak die haast Vrugt beloofd, of die van goeden aart is, om Vrugten in 't korte te geeven) die binnen in een Heining komt, die is altyd wellekom; en desgelyks ook alsze geplaatst staat, om een leedigen hoek te vullen, en die moet daarom altyd wel zorgvuldig bewaard werden, want die houden een goed postuur en figuur van een Boom.

De vrugt-knoppen van Appel- en Peere-boomen, werden wel som-

somt
geloop
ten do
Jaaren
geraake
werden
jen, ve
of indie
want d
nog ble
de top
te voor
die me
sluiten
snoeyen
de zwa
Wy
afgekni
den, d
toe;
Eve
figuur
ren, z
tyd ve
Me
ren,
den,
sap
bren
De
Hein
korte
ze h
wig
zy
ken
4

somtyds in het zelve Jaar gevormd als de tak daarze op staan is uit-ge-loopen, gelyk in 't algemeen alle knoppen van de Steen-vrug-ten doen, maar daar zyn 'er altemets die twee, drie en nog langer Jaaren werk hebben eerze volgroeid en tot haar volkoomentheid geraaken; daar zyn 'er zelfs die in het begin van de Lente voltooid werden, zo dat men 'er dikwils in de naa-zoomer nog ziet bloei-jen, voornaamentlyk zo de Lente wat buiten gewoonte warm is, of indien iemand voor St. Jacob zyn Boomtjes te veel inkort; want dan schieten op nieuw de knoppen deur, en dan geevenze nog bloem, maar altyd met verzwakking van den Boom: ja zelfs de top enden der takjes, of de uitspruitzels die zo al diep in de Herfst te voorfchyn koomen, zyn ook altoos ondeugende; haar koleur die met het overige van de tak verscheeld, en haar top als nooit sluitende, vertoon het genoeg, en daarom moet men die weg snoeyen, en dat nog voor de Winter, om reeden, hier booven van de zwakke Boomen geeven.

Wy hebben ook hier booven gezeid, dat aan die met de naagels afgeknipte dikke takken altemet bloem-knoppen gevonden wer-den, dan zo snyd men de boovenste weg tot de zelve bloem-knop toe; Ik zegge

Even booven de zelve knop die beeter geplaatst staat voor de figuur, zo kan men daar affnyden en voor een vrugt-tak bewaa-ren, zoze geen verwarring kan maaken, want dat moet men al-tyd voorkoomen.

Men moet om geenerlei reeden, onnozele dunne takjes bewaa-ren, zelfs die geene niet, die op een kragtige tak gevonden wer-den, want zy vergaan gemeenlyk van zelfs, om dat de andere meer sap krygen, of zy zullen haar Vrugten niet kunnen tot rypheid brengen.

De ervarentheid heeft geleerd, dat zo dra als de Bureés aan Heiningen beginnen Vrugt te draagen, dat menze in het gemeen korter mag en moet snoeyen als de andere Peeren; om dat, gelyk ze heel veel Vrugt geeven, en dat deeze Vrugt groot en zwaar-wigtig valt, zy onderheevig zyn, al te ope-lugtig te werden, want zy dan veel dunne takjes verliezen, of zo veel hout niet meer maa-ken, dat men een vollen Boom kan behouden.

Als een Boom veele takken, ten deele sterke, ten deele zwakke

Y 3

maakt,

maakt, zo zal hy waarschynlyk op de zwakke wel haast Vrugten geeven; maar indien hy een klein getal en niet als dikke takken heeft gemaakt, zo zal hy geen Vrugt geeven, tot 'er tyd toe dat zyne groote kragt eeniger maaten werd gebrooken, door de meeningte van kleinder takken voort te brengen, die men hem moet laten behouden, of met de dikke wortelen af te stooten, of ook wel met den geheelen Boom op te neemen, en met hout met al een weinig maar uitgedund, te verplanten; of opgenoomen zynde, weeder op de zelve plaats te laten neederzakken.

Wanneer een Boom, het zy Heining of Latting-boom, op de eene zyde uitsteekend sterk en kragtig is, en zwak en schaars van hout voorzien op de andere kant, dat den Boom mismaaft, zo steekt 'er veel moeite in, om die tot een plaazierige figuur te brengen; men helpt echter dat met aan die sterke zyde al die zwaare takken uit te neemen tot digt aan de Stam toe, op dat alzo de zwakke meer groei mogten krygen; maar dat gelukt niet altoos wel, ten zy men met een, (als booven nu al getoond is) men een sterke en dikke wortel, schuilende onder die sterk gegroeide tak of takken, met een beitel enz. afflaa, en dan hebben wy niet eens, maar meermaalen ondervonden, dat binnen twee Jaaren, de beide zyden eeven sterk groeiden en een schoone figuur hadden gemaakt.

Men moet altoos bedagt weezen, om in alderlei slag van Boomen minder lengte aan een tak te geeven, die wat zwak is, als aan eene die zwaar en sterk is, want anders zal de ligte tak vermaageren of in 't korte koomen te sterven.

In alderhande Boomen, voornaamentlyk als ze wat oud, en haare wortels hier en daar wat beginnen te vergaan, ziet men dikwils eenige zwakke takken, die nooit Vrugt gegeeven hebben, welke als van armoede schynen te sterven, en geen bloem-knoppen te maaken; in zulken geval moet men alle Jaaren naarstiglyk bezorgen, dat zulke takken niet zonder voedzel blyven, en dus moet men ze voor eerst korter houden en haare getal verminderen; of indien zulke zwakke takken na datze gebloeid hebben, die zonder letzel laten afvallen, dan moet men den grond of aarde tot op haare wortel ontblooten, de verrotte affnyden en nieuwe frisse en welgemeste en gezande Aarde daar op smyten.

Als

Als men een tak, die vry dik was, kort genoeg afgesnoeid heeft, en zy niets als dat zwak is op haar top-enden voortbrengt, dat is een teeken dat hy uitgaat, en dat de Natuur het onderhoud datze beschaarde ten voordeele van een andere, heeft ingetrokken.

Wanneer een treffelyke Vrugt-tak veele andere takken schiet, die ook bekwaam schynen om Vrugt te maaken, zo moet men die ook bewaaren indienze maar geen verwarring geeven, dat is, de takken niet dwars door malkanderen loopen.

TIENDE KAPITTEL.

Eenige byzondere aanmerkingen over de eerste snoeying die jaarlyks in February en Maart gedaan moet werden op Boomen van Steen-vrugten, en vooral aan die van Perzikken en Abrikoozen, zo aan Heiningen als aan Lattingen.

Op dit Articul van de eerste snoeying zal niet veel te zeggen zyn, dewyle reets in het algemeen de reegels op alderhande manier van snoeyen wydloopig genoeg verklaard zyn, men diend alleen bedagt te wezen, dat de Vrugt-takken van dit slag van Boomen, daarwe hier meê te doen hebben, meest kort van duur zyn, om dat die dikwils ras draagen en zo verlooren gaan, 't zy door de gom, of door de ruk-winden, of door de Vorst die vroeg in de Lente nog blyft, en dat zo zynde, moet menze heel en al weg-snoeyen, ten minste indienze niet merkelyk dikker zyn geworden; of zo ze niet eenige fraaye takken geschooten hebben, die bekwaam zyn om in het naastvolgende Jaar Vrugt te geeven; maar voor af moeten wy zeggen, dat de Perzik-boomen uit steen geteeld, van langer duur zyn, als die op Abrikoos uit steen voortgekoomen, of die op gemeene Abrikoos, of op wyn-krooft of andere Pruimen geocculeerd zyn, maar ook datze langzaam aan het draagen koomen; indien een Liefhebber een goede en smaakelyke Perzik haast en gaarne groot zag, die occuleere hem op een Perzik uit steen geteeld, maar (let wel) die byzondere groote en sterke,